

**Główny Inspektorat
Ochrony Środowiska**

Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska 2026-2030 jako podstawa ochrony zasobów przyrody

Marta Rzemieniuk

Strategiczny Program PMŚ

Podstawa prawna : „Strategiczny program państwowego monitoringu środowiska na lata 2026-2030” stanowi wypełnienie przepisu art. 4a ust. 1 pkt 5 oraz art. 23 ust. 19 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. 2024 r., poz. 425)

Państwowy monitoring środowiska jest systemem pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. Stanowi kluczowy element systemu zarządzania środowiskiem w Polsce.

Podstawą funkcjonowania PMŚ jest założenie dostarczania wiarygodnych, aktualnych i porównywalnych informacji o stanie środowiska, niezbędnych do podejmowania świadomych i skutecznych decyzji w zakresie ochrony zasobów naturalnych, a także do realizacji krajowych oraz międzynarodowych polityk i zobowiązań.

Realizacja PMŚ jest kluczowa dla skutecznego zarządzania środowiskiem w Polsce, umożliwia ocenę efektywności działań ochronnych i naprawczych oraz zapewnia zgodność z europejskimi standardami i przepisami prawnymi.

Strategiczny Program PMŚ 2026-2030

Cel nadrzędny:

Biorąc pod uwagę otoczenie legislacyjne i potrzeby obywateli, nadrzędnym celem PMŚ do 2030 r. jest

zapewnienie zgodności z wymaganiami i zobowiązaniami krajowymi jak i międzynarodowymi, ze szczególnym naciskiem na jakość pomiarów, tak aby dostarczać wiarygodne, aktualne i porównywalne dane o stanie środowiska stanowiące solidne podstawy dla budowania społeczeństwa obywatelskiego.

Dane te będą służyły tworzeniu ocen stanu środowiska, zapewniających wiedzę niezbędną dla tworzenia i analizy skuteczności polityki ochrony środowiska oraz budującą świadomość ekologiczną obywateli.

Strategiczny Program PMŚ 2026-2030

Cele operacyjne:

Aby zapewnić, że rozwój PMŚ będzie przebiegał zgodnie ze zmieniającymi się przepisami prawa i oczekiwaniami społecznymi, w Programie strategicznym określono szereg celów i zobowiązań operacyjnych do zrealizowania do roku 2030, zgodnie z którymi PMŚ:

- obejmuje wszystkie wymagane prawem programy, realizuje zobowiązania prawodawstwa polskiego i międzynarodowego;
- dostarcza rzetelnych i dostępnych informacji umożliwiających podejmowanie decyzji strategicznych w obszarze środowiska;
- stanowi jedno z podstawowych źródeł informacji o stanie środowiska, również w kontekście budowania społeczeństwa obywatelskiego, pomaga edukować i podnosić świadomość prośrodowiskową;
- ciągle się rozwija, poszukując optymalnych rozwiązań, jak najlepiej dopasowanych do zmieniających się realiów;
- jest finansowany w sposób umożliwiający jego pełną implementację.

Strategiczny Program PMŚ 2026-2030

Badania/komponenty PMŚ:

- powietrze
- wody (powierzchniowe, podziemne, morskie)
- **przyroda**
- hałas
- promieniowanie elektromagnetyczne
- promieniowanie jonizujące
- gleby

Cel:

Implementacja prawodawstwa w zakresie monitoringu różnorodności biologicznej.

Mierniki:

1. Wdrożenie monitoringu zapylaczy.
2. Coroczna aktualizacja wartości wskaźnika pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego (Farmland Bird Index) oraz wskaźnika pospolitych ptaków leśnych (Forest Bird Index).

Monitoring przyrody

Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych + Monitoring gatunków i siedlisk morskich

- ocena stanu ochrony
- 83 typy siedlisk
- 74 gatunki roślin
- 106 gatunków zwierząt

Monitoring Ptaków Polski

- wskaźniki liczebności, rozpowszechnienia i produktywności
- ok. 200 gatunków ptaków (niemal 80% awifauny lęgowej Polski)

CO BADAMY ?

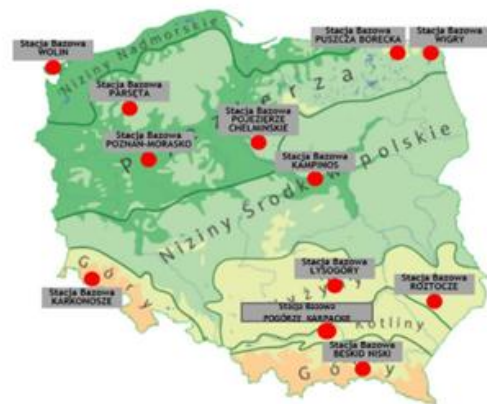
Monitoring stanu zdrowotnego lasów

- cechy morfologiczne koron drzew, przyczyny uszkodzeń
- czynniki środowiskowe wpływające na stan zdrowotny (np. depozycja zanieczyszczeń)

Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego

kompleksowe badania komponentów biotycznych i abiotycznych środowiska oraz powiązań między nimi w 12 zlewniach badawczych

Monitoring przyrody w 2026 r.

Łącznie 11 zadań, a oprócz wymienionych:

- 1) realizacja monitoringu zapylaczy,
- 2) opracowanie Mapy Potencjalnej Roślinności Naturalnej oraz analiza rozmieszczenia powierzchni monitoringowych w monitoringu przyrodniczym,
- 3) realizacja rozbudowy monitoringu gatunków zwierząt,
- 4) realizacja wsparcia monitoringu wpływu zanieczyszczeń powietrza na ekosystemy, w tym poprzez wzmocnienie stacji Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego,
- 5) utrzymanie i rozwój stron internetowych, portali mapowych oraz systemów informatycznych, służących do gromadzenia, przechowywania, przetwarzania i upowszechniania danych dotyczących poszczególnych komponentów monitoringu przyrody,
- 6) opracowanie raportu z art. 10 ust. 4 Dyrektywy NEC w 2026 i 2027 r.

Monitoring przyrody

Zaangażowanie:

- Monitoring Ptaków Polski – ok. **1340** koordynatorów i obserwatorów (w tym wolontariuszy);
- Monitoring Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych oraz Morskich – ok. **430** ekspertów i koordynatorów;
- Monitoring Lasów – ok. **50-70** ekspertów;
- Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego – ok. **70** ekspertów.

Łącznie **>1 900** zaangażowanych osób.

W DMŚ – **aktualnie 5 osób na stałe!!** – w latach 2023-2025 – wskaźnik budżetu na osobę średnio **8,5 mln zł**

Monitoring przyrody

Liczba monitorowanych stanowisk:

- **Monitoring ptaków Polski – ok. 4000 powierzchni/stanowisk;**
- **Monitoring gatunków zwierząt (innych niż ptaki) – ok. 3500 stanowisk** (1643 stanowisk*);
- **Monitoring siedlisk przyrodniczych – ok. 5500 stanowisk** (3567 stanowisk*);
- **Monitoring gatunków roślin – ok. 800 stanowisk** (492 stanowiska*);
- **Monitoring gatunków i siedlisk morskich – 48 stanowisk** oraz w przypadku foki pospolitej całe polskie wybrzeże;
- **Monitoring lasów – 2200 stałych powierzchni** obserwacyjnych **I rzędu** (z czego na **1222 badania finansuje GIOŚ**, na pozostałych DGLP), **148 SPO II rzędu**, w tym 12 SPO monitoringu intensywnego; na 12 SPO MI przez cały rok prowadzone są pomiary ok. 30 parametrów (np. meteorologia, zanieczyszczenia powietrza, depozycja mokra);
- **ZMŚP – 12 stacji bazowych** (łącznie ok. **650 stanowisk** pomiarowych, w 17 programach pomiarowych badane jest ok. 200 parametrów podstawowych charakteryzujących elementy biotyczne i abiotyczne geosystemów).

Łącznie >15 800 stanowisk.

* W latach 2023-2025

Monitoring przyrody

Nowe zadania_Monitoring zapylaczy:

Nowe zadania monitoringu przyrody wynikają z wejścia w życie rozporządzenia 2024/1991 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych (NRR).

Artykuł 10 ww. rozporządzenia zobowiązuje państwa członkowskie do prowadzenia systematycznego monitoringu populacji owadów zapylających zgodnie z metodyką określoną przez Komisję Europejską.

Decyzją Ministerstwa Klimatu i Środowiska realizacja tego zadania została powierzona Głównemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska jako element rozbudowy i wzmocnienia PMŚ.

Monitoring przyrody

Fot. W.Ziaja

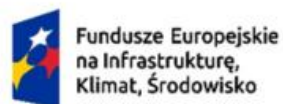
Nowe zadania_Monitoring zapylaczy:

Projekt finansowany ze środków Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko nr FENX.01.05-IW.01-0001/26 (wartość 21 800 000 zł)

„Pilotażowe wdrożenie monitoringu dzikich owadów zapylających – Misja: Zapylacze”

Grupy owadów objętych projektem to:

- pszczoły,
- bzygi i inne muchówki,
- motyle dzienne,
- motyle nocne.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

W ramach zadania w 2026 r. przeprowadzone zostaną prace organizacyjno-metodyczne, które obejmą m.in. wybór powierzchni monitoringowych na podstawie warstwowego losowego pobierania próbek, określenie terminu dokonywania obserwacji każdej z wyżej wymienionych grup owadów, ustalenie optymalnych warunków środowiskowych do przeprowadzenia monitoringu, jak również określenie standardu konstrukcji pułapek świetlnych do monitoringu motyli nocnych.

Działania podjęte w 2026 r. umożliwią uruchomienie badań terenowych w 2027 r.

Monitoring przyrody

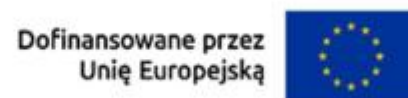
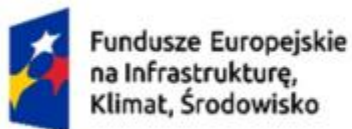
Nowe zadania_Rozbudowa monitoringu zwierząt

Projekt finansowany ze środków Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko nr FENX.01.05-IW.01-0139/24 (wartość 7 000 000 zł)

„Rozbudowa monitoringu gatunków zwierząt w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska”

Głównym celem projektu jest zidentyfikowanie gatunków zwierząt z załącznika IV i V Dyrektywy siedliskowej, które nie są obecnie objęte monitoringiem w ramach PMŚ, a które powinny być priorytetowo włączone do tego monitoringu.

W ramach projektu opracowane zostaną metodyki monitoringu dla co najmniej 12 z tych gatunków, które następnie zostaną wdrożone w PMŚ, umożliwiając przeprowadzenie prac monitoringowych i ocenę stanu ich ochrony w skali regionów biogeograficznych.

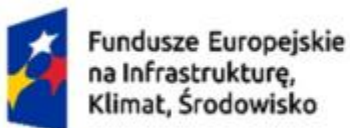
Monitoring przyrody

Nowe zadania_Ekosystemy

Projekt finansowany ze środków Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko nr FENX.01.05-IW.01-0143/24 (wartość 12 000 000 zł)

„Wsparcie monitoringu wpływu zanieczyszczeń powietrza na ekosystemy, w tym poprzez wzmocnienie stacji Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego”

W ramach projektu będą realizowane działania mające na celu zwiększenie potencjału Polski w zakresie monitorowania i raportowania wpływu zanieczyszczeń powietrza na ekosystemy. Wykonana będzie analiza dostępnej wiedzy i źródeł informacji oraz funkcjonujących w kraju sieci pomiarowych na potrzeby rozszerzenia istniejącej sieci monitorowania wpływu zanieczyszczenia powietrza na ekosystemy. Opracowana zostanie wariantowa propozycja sieci monitorowania wpływu zanieczyszczeń powietrza na ekosystemy. Opracowane i pilotażowo wdrożone zostaną metodyki badania wpływu ozonu na roślinność. Inwestycje obejmą odnowienie infrastruktury stacji ZMŚP, gdzie od ponad 30 lat prowadzone są kompleksowe badania stanu powiązanych ze sobą elementów biotycznych i abiotycznych geoekosystemów.

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Główny Inspektorat
Ochrony Środowiska

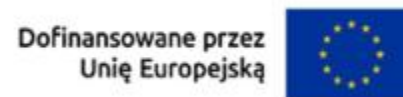
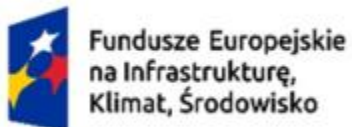
Monitoring przyrody

Nowe zadania_Mapa roślinności potencjalnej

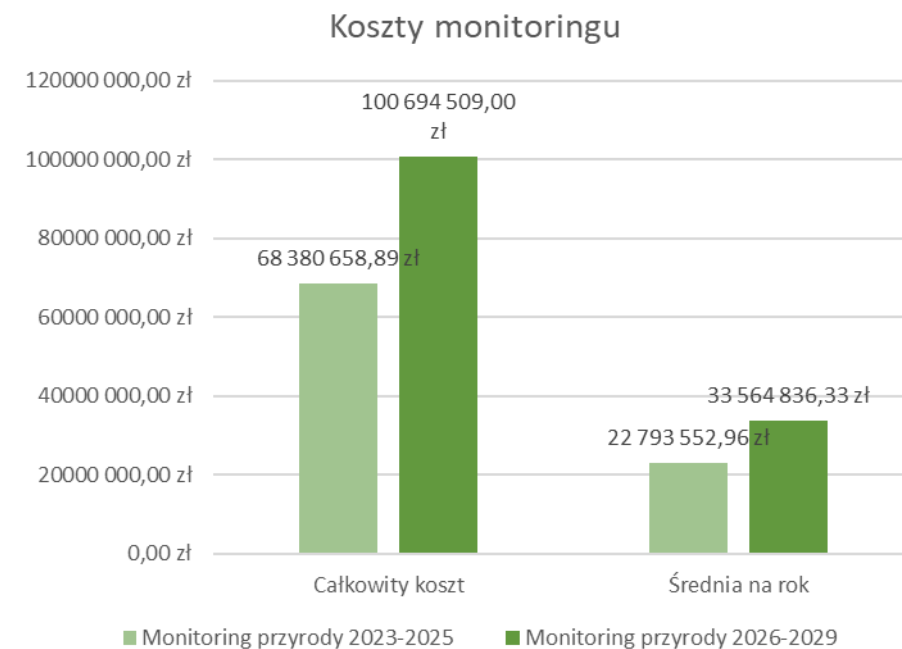
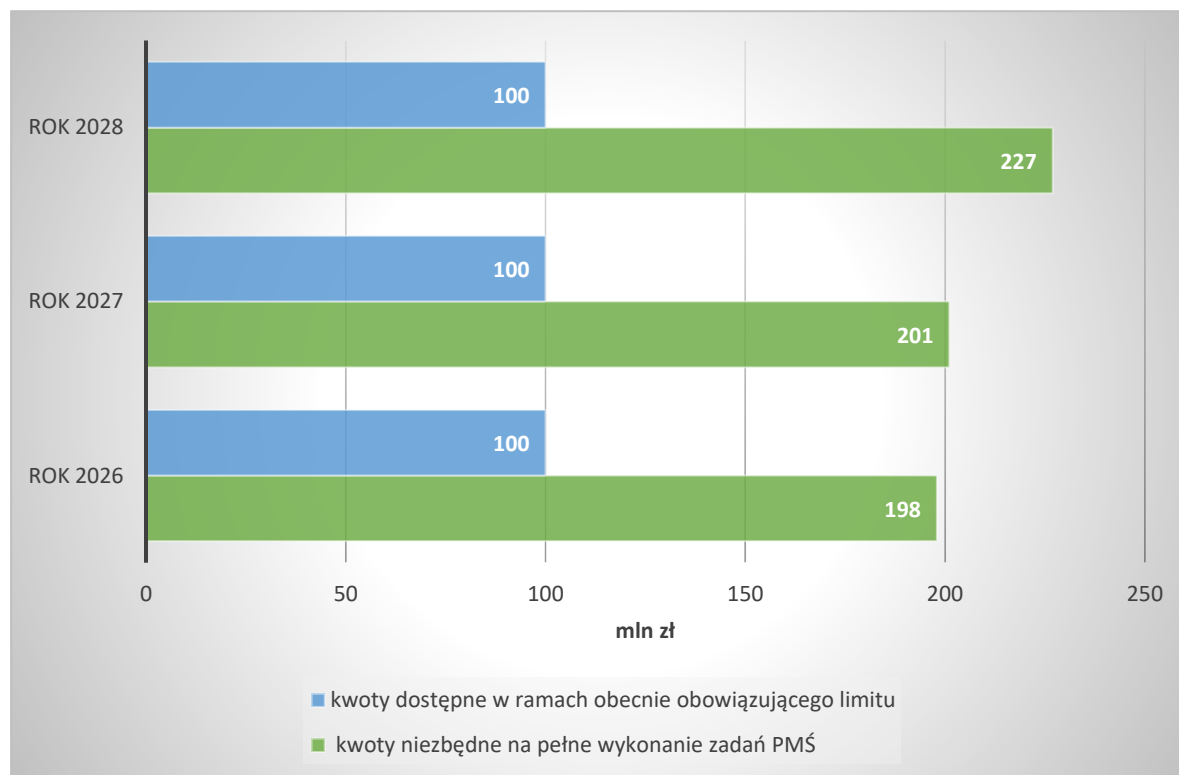
Projekt finansowany ze środków Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko nr FENX.01.05-IW.01-0143/24 (wartość 2 100 000 zł)

„Opracowanie Mapy Potencjalnej Roślinności Naturalnej oraz analiza rozmieszczenia powierzchni monitoringowych w monitoringu przyrodniczym [akronim Mapplanta]”

Celem projektu jest opracowanie szczegółowej, aktualnej mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski wraz z analizą powierzchni siedlisk i rozmieszczenia stanowisk monitoringowych.

Koszty realizacji zadań PMŚ w latach 2026-2028

Koszty zapewniają pełne wykonanie zadań PMŚ i zostały uwzględnione w OSR do obecnie procedowanego projektu ustawy zmieniającej ustawę o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw w zakresie waloryzacji limitu wydatków, o którym mowa w art. 29 ust. 2 tej ustawy.

Monitoring przyrody

Po co to wszystko? ... m.in. po to 😊

W 2024 r. w rezerwacie Korzeń odnotowano występowanie **kaptownicy purpurowej – gatunku inwazyjnego - pierwsze stwierdzenie w Polsce.**

W 2021 r. w obszarze Bytowskie Jeziora Lobeliowe odnotowano występowanie **ramienicy krynicznika połyskującego – gatunku uznawanego do niedawna za wymarły i niewystępujący w Polsce.**

Dziękuję za uwagę

Biblioteka Monitoringu Środowiska

